

**TASVIRIY SAN'AT TA'LIMIDA IJODIY FIKRLASH VA KREATIV
KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH.**

Sayfiyeva Ozoda Madamin qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san'at magistratura ta'lim yo'nalishi

1-bosqich magistranti

ANOTATSIYA: Mazkur maqolada tasviriy san'at ta'limida ijodiy fikrlash va kreativ ko'nikmalarni rivojlantirish masalalari yoritilgan. Unda o'quvchilarning tasviriy faoliyat jarayonida mustaqil fikrlash, yangicha yondashuvlarni qo'llash, estetik didni shakllantirish hamda badiiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik omillari tahlil etiladi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan, muammoli ta'lim, loyihaviy metod va "flipped classroom" yondashuvi orqali ijodiy salohiyatni oshirish yo'llari ko'rsatib o'tiladi. Maqola ijodkorlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan metodik tavsiyalar bilan boyitilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, ijodiy fikrlash, kreativ ko'nikma, badiiy tafakkur, pedagogik texnologiya, o'quv faoliyati, innovatsion yondashuv.

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadi – o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish, ijodiy yondashuv va muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Ayniqsa, tasviriy san'at ta'limida bu jarayon alohida ahamiyat kasb etadi, chunki san'at insonning estetik didi, tasavvuri va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning muhim vositasidir.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish o'quvchining shaxsiy tajribasi, hissiy kechinmalari va dunyoqarashi bilan bevosita bog'liq bo'lib, o'qituvchi bu jarayonda yo'naltiruvchi va ilhomlantiruvchi rol o'ynaydi. Shuning uchun ham tasviriy san'at darslarida an'anaviy yondashuvlardan tashqari, interaktiv metodlar, vizual tahlil, dizayn tafakkuri, hamda raqamli texnologiyalarni qo'llash dolzarb masalaga aylanmoqda.

Zamonaviy pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, ijodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi o'qitish usullari o'quvchilarning nafaqat badiiy mahoratini, balki ijtimoiy-madaniy kompetensiyalarini ham rivojlantiradi. Shu boisdan, tasviriy san'at ta'limida kreativ fikrlashni shakllantirish bugungi kun ta'lim jarayonining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarning estetik didini, badiiy idrokini, ijodiy tafakkurini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. San'at inson ruhiyati va dunyoqarashini boyitadi, uni go'zallikni his etishga, hayotni obrazlar orqali anglashga o'rgatadi. Shu sababli, tasviriy san'at darslarida faqat texnik mahoratni emas, balki ijodiy fikrlash va kreativ yondashuvni rivojlantirish bugungi ta'lim jarayonining asosiy vazifalaridan biridir. Hozirgi davrda o'quvchidan mustaqil fikrlash, nostandart yechim

topish, o'z g'oyasini badiiy ifoda etish talab qilinadi. Bu esa ijodiy fikrlashning rivojlangan bo'lishini taqozo etadi.

Ijodiy fikrlash deganda shaxsning mavjud bilim va tajribalar asosida yangilik yaratish, o'ziga xos g'oya ilgari surish, narsalarni yangicha ko'rish qobiliyati tushuniladi. O'quvchi ijodiy fikrlash orqali borliqni bevosita kuzatish bilan cheklanmaydi, balki o'z tasavvuri, his-tuyg'ulari va hayoloti orqali uni badiiy talqin qiladi. Bu jarayon o'qituvchi tomonidan to'g'ri yo'naltirilgan taqdirda o'quvchining shaxsiy individualligini ochib beradi. Tasviriy san'at darsida o'qituvchi o'quvchini ijodiy faoliyatga undovchi, unga ishonch beruvchi, yo'l ko'rsatuvchi rolni bajaradi. Shuning uchun ham bu fanda pedagogik yondashuvlar oddiy bilim berishdan ko'ra ko'proq tarbiyaviy va shaxsiy rivojlanishga qaratilgan bo'lishi zarur.

Kreativlik tushunchasi ijodiy fikrlash bilan chambarchas bog'liq. U inson tafakkurining yangilik yaratishga, o'z fikrini erkin ifoda etishga yo'naltirilgan shaklidir. Tasviriy san'atda kreativ ko'nikmalar shaxsning o'ziga xos badiiy uslubini shakllantirish, tasviriy jarayonlarda mustaqil qaror qabul qilish, rang va shakl uyg'unligini o'z talqinida ifodalash orqali namoyon bo'ladi. Bu jarayonda o'quvchining ichki motivatsiyasi, qiziqishi va hissiy kechinmalari muhim rol o'ynaydi. Agar o'qituvchi o'quvchining qiziqishini qo'llab-quvvatlasa, unga mustaqillik bersa, ijodkorlik tabiiy ravishda rivojlanadi. Aks holda, ijodiy fikrlash an'anaviy yondashuvlar ta'sirida so'nib qolishi mumkin.

Tasviriy san'at darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda bir qator pedagogik va psixologik omillar ahamiyatlidir. Avvalo, dars jarayoni interfaol, qiziqarli va tahliliy ruhda tashkil etilishi kerak. Har bir o'quvchiga o'z fikrini erkin bayon etish imkoniyati berilishi lozim. O'qituvchi savol-javob, tahlil, munozara, ijodiy topshiriqlar orqali o'quvchilarning tafakkur faoliyatini faollashtiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning individual xususiyatlari, temperamentlari, psixologik tayyorgarlik darajasi inobatga olinishi zarur.

Ijodiy fikrlashni shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar muhim o'rin tutadi. Jumladan, muammoli ta'lim metodida o'quvchi tayyor bilimni emas, balki muammoni hal qilish jarayonida o'zi kashf etgan bilimni egallaydi. Masalan, o'qituvchi "Tasvirda hissiyot qanday ifodalanadi?" degan savolni o'rta tashlab, o'quvchilarni turli yechimlar izlashga undaydi. Natijada o'quvchi nafaqat texnik mahoratini, balki badiiy tafakkurini ham rivojlantiradi. Loyihaviy metod esa o'quvchilarda mustaqil izlanish, rejalashtirish, ijodiy g'oya yaratish va uni amalda bajarish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Zamonaviy o'qituvchilar tajribasida "flipped classroom" (teskari sinf) texnologiyasi ham samarali qo'llanilmoqda. Shavdirov S. A. (2025) ta'kidlaganidek, bu yondashuv o'quvchilarni darsdan oldin nazariy ma'lumotlar bilan mustaqil tanishishga, dars davomida esa amaliy-ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishga undaydi. Bu usul o'quvchining o'z fikrini mustaqil ifoda etish, ijodiy tahlil va yangicha

qarashlarni ilgari surish imkonini beradi. Shuningdek, “klaster”, “aqliy hujum”, “6x6x6” metodlari, dizayn tafakkuriga asoslangan topshiriqlar ham o‘quvchilarning badiiy tafakkurini faollashtirishda ijobiy natija beradi.

Ijodiy fikrlash va kreativ ko‘nikmalarni rivojlantirishda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muloqot, ishonchli muhit va ijobiy psixologik atmosfera katta ahamiyatga ega. Dars jarayonida o‘quvchi xatolardan qo‘rqmasligi, erkin fikr bildirish imkoniga ega bo‘lishi zarur. Shuningdek, o‘qituvchi baholash jarayonida rag‘batlantiruvchi usullarni qo‘llashi, har bir o‘quvchining ijodiy izlanishini qadrlashi lozim. San‘at darslarida o‘quvchilarning ishlarini ko‘rgazmaga qo‘yish, tanlovlar tashkil etish, jamoaviy loyihalarda ishtirok etishga undash bu jarayonni yanada jonlantiradi.

Ijodiy fikrlashni shakllantirishda milliy san‘at namunalaridan foydalanish ham muhimdir. O‘quvchilarga o‘zbek xalq amaliy san‘ati, miniatura, naqsh, haykaltaroshlik, milliy liboslar dizayni kabi yo‘nalishlar asosida topshiriqlar berish ularning estetik didini va milliy qadriyatlarga hurmatini oshiradi. Shu bilan birga, jahon san‘ati namunalarini tahlil qilish, turli uslublarni solishtirish, mashhur rassomlar ijodini o‘rganish orqali o‘quvchilar global badiiy tafakkurni shakllantiradilar.

Tasviriy san‘at darslarida ijodiy fikrlashni rivojlantirishga axborot texnologiyalarini tatbiq etish ham katta imkoniyatlar yaratadi. Raqamli grafikalar, 3D modellash, raqamli kollaj va dizayn dasturlari o‘quvchilarning zamonaviy san‘at tili orqali o‘z g‘oyasini ifoda etish imkonini beradi. Shu tarzda, o‘quvchi an‘anaviy chizmachilik bilan bir qatorda raqamli san‘atda ham o‘z ijodini namoyon eta oladi.

Tajriba ko‘rsatadiki, ijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan interfaol metodlar o‘quvchilarning mustaqil ishlash, tahlil qilish, muammolarni hal etish, g‘oya yaratish va natijani baholash ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Shavdirov S. A. va Ibraimov X. (2023) tomonidan o‘tkazilgan tadqiqotlarda ham san‘at ta‘limida innovatsion yondashuvlar o‘quvchilarning badiiy tafakkur darajasini oshirishda samarali natijalar bergani ta‘kidlanadi.

Umuman olganda, tasviriy san‘at ta‘limida ijodiy fikrlashni shakllantirish nafaqat o‘quvchining badiiy mahoratini, balki uning shaxsiy rivojlanishini, hissiy-intellektual yetukligini ta‘minlaydi. Ijodkorlik inson tafakkurining eng oliy shakli bo‘lib, u shaxsni o‘ziga, jamiyatga va san‘atga yangicha nigoh bilan qarashga o‘rgatadi. Shu boisdan, o‘qituvchi har bir darsda o‘quvchini izlanishga, o‘ylashga, o‘z g‘oyasini sinovdan o‘tkazishga undashi lozim. Ana shundagina tasviriy san‘at darsi nafaqat chizish mashg‘uloti, balki shaxsiy va ma‘naviy o‘sish maktabiga aylanadi.

Tasviriy san‘at ta‘limida ijodiy fikrlash va kreativ ko‘nikmalarni rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning eng muhim yo‘nalishlaridan biridir. Chunki san‘at orqali o‘quvchi nafaqat chizishni, balki hayotni his etishni, voqelikni estetik idrok etishni o‘rganadi. Ijodiy fikrlashni shakllantirish o‘quvchilarda mustaqillik, yangilikka intilish, o‘z fikrini erkin ifoda etish va nostandart yechim topish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at darslarida ijodkorlikni oshirish uchun o'qituvchi o'quvchini markazga qo'yuvchi, interfaol, muammoli, loyihaviy va innovatsion metodlarni qo'llashi zarur. Ayniqsa, "flipped classroom", dizayn tafakkuri, klaster va aqliy hujum kabi texnologiyalar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularning badiiy tafakkurini kengaytiradi.

Ijodiy fikrlashni shakllantirish jarayoni o'quvchilarning individual xususiyatlarini, psixologik tayyorgarligini va estetik ehtiyojlarini hisobga olgan holda olib borilishi kerak. Darslarda milliy va jahon san'ati namunalarini o'rganish, raqamli texnologiyalarni tatbiq etish, erkin ijodiy topshiriqlarni qo'llash, baholashda rag'batlantiruvchi yondashuvni tanlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Natijada, tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda nafaqat san'atga oid bilim va malakalarni, balki keng dunyoqarash, estetik did, ijodiy tafakkur va o'ziga ishonchni shakllantiradi. Bu esa zamonaviy shaxsni tarbiyalashning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Шавдиоров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region // E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдиоров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
8. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH // Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – № 12. – С. 193–196.

9. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.
10. Davletov M. Pedagogik innovatsiyalar va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
11. Tursunova N. Tasviriy san'at ta'limida interfaol metodlardan foydalanish. // Zamonaviy ta'lim jurnali. – 2022. – № 4. – B. 35–39.